

รูปแบบและปัญหาในระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล: ภาพสะท้อนจากชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล

Patterns and Problems of Para-rubber and Fruit Production System: Reflections from Thung Nui Community, Khuan Kalong District, Satun Province

บัญชา สมบูรณ์สุข¹ และปรีวิชญ์ พิทยาภินันท์^{2*}Buncha Somboonsuke¹ and Purawich Phittayaphinant^{2*}

Received date: 18 พ.ค. 64 Revised date: 13 พ.ค. 65 Accepted date: 21 ส.ค. 66

DOI: <https://doi.org/10.55003/kmaj.2024.11.22.003>

บทคัดย่อ

ยางพาราและไม้ผลเป็นพืชที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนทุ่งนุ้ย งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและปัญหาในระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลของเกษตรกรชาวสวนยางในชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสนทนาตามธรรมชาติ กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรชาวสวนยางที่มีระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลจำนวน 256 ราย ซึ่งใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางมีประสบการณ์การทำสวนยางพาราและไม้ผลสูง ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลมี 4 รูปแบบ ไม้ผลที่ปลูกคือ เงาะ ลองกอง มังคุดทุเรียน และจำปาตะ การปลูกมี 2 รูปแบบ คือ 1) ปลูกไม้ผลในแปลงเดียวกันกับยางพารา และ 2) ปลูกไม้ผลต่างแปลงกับยางพารา วัตถุประสงค์หลักของระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลคือ เพื่อเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน ผลผลิตส่วนใหญ่จำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง ปัญหาที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง เงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการลงทุน การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง โรคพืชดินขาดความอุดมสมบูรณ์ แรงงานครัวเรือนมีอายุมาก/สูงอายุ กลุ่มไม่เข้มแข็ง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรกำหนดแผนส่งเสริมระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล เพื่อลดความเสี่ยงจากราคายางพาราและไม้ผลที่ผันผวน

คำสำคัญ: เกษตรกรชาวสวนยาง พืชร่วมยาง ไม้ผล ระบบการผลิต

Abstract

Para-rubber and fruits are economically valuable crops of Thung Nui community. Therefore, the aim of this research was to study patterns and problems of para-rubber and fruit production system in Thung Nui community, Khuan Kalong district, Satun province. Data were collected using a structured interview, non-participant observations, and natural conversations from a total sample of 256 para-rubber farmers having the para-rubber and fruit production system, using the stratified sampling technique. Descriptive statistics and manifest content analysis were applied for data analysis. The results revealed that the para-rubber farmers had experiences in para-rubber and fruit cultivation. There were 4 patterns of the para-rubber and fruit production system. Fruits planted were rambutan, longkong, mangosteen, durian, and champedak. Two patterns of plantations were applied: 1) fruit trees cultivated in the same plot of para-rubber, and 2) fruit trees grown in a different section of para-rubber plantation. The para-rubber and fruit production system can be a source of income for farmers. After harvest, products are sold to the middlemen. However, problems involving low income included low prices of products, high cost of production, insufficient investment, malpractices, plant diseases, low soil fertility, late middle aged/elderly household labor, and susceptible group of farmers. Therefore, the government agencies should formulate extension plan for para-rubber and fruit production systems to reduce the risk associated with para-rubber and fruit price fluctuations.

Keywords: para-rubber farmer, para-rubber-based intercrop, fruit, production system

¹ สาขาวิชาวนวัฒนกรรมเกษตรและการจัดการ คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90112

² สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชุมชน คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ พัทลุง 93210

¹ Division of Agricultural Innovation and Management, Faculty of Natural Resources, Prince of Songkla University, Songkhla 90112

² Division of Agricultural Extension and Community Development, Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung 93210

* Corresponding author: purawich.p@gmail.com

คำนำ

การทำสวนยางพาราเป็นอาชีพที่ให้ผลตอบแทนในระยะยาว โดยสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้นานกว่า 25 ปี (Phitthayaphinant et al., 2015) แต่เป็นที่ประจักษ์ชัดว่า หากราคายางพาราทกต่ำอย่างต่อเนื่อง เกษตรกรชาวสวนยาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายที่มีระบบการผลิตยางพาราเชิงเดี่ยว จะได้รับผลกระทบเชิงลบจากรายได้ที่ลดลงเป็นอย่างมาก (Ratikhunuphakorn, 2019) และก่อให้เกิดปัญหาคุณภาพชีวิตตามมา (Sriboonruang et al., 2019) ดังเห็นได้จากภาพข่าวที่มีกลุ่มเกษตรกรชาวสวนยางออกมาเรียกร้องให้รัฐบาลเร่งแก้ปัญหาราคายางพาราทกต่ำ ซึ่งนำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อยู่บ่อยครั้ง ทั้งนี้ แม้หน่วยงานภาครัฐได้มีการควบคุมปริมาณการผลิตยางพาราผ่านโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการตัดโค่นต้นยางพาราที่มีอายุมาก เพื่อปลูกทดแทนหรือเปลี่ยนไปปลูกพืชชนิดอื่น โครงการทวงคืนพื้นที่ป่าที่เป็นสวนยางพารา โครงการสนับสนุนสินเชื่อให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางรายย่อยเพื่อประกอบอาชีพเสริม (Tancharoen et al., 2018) รวมถึงการให้เงินช่วยเหลือและการสนับสนุนปัจจัยการผลิต แต่เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและในระยะสั้นเท่านั้น ตลอดจนไม่ได้แก้ปัญหาที่ต้นเหตุทำให้เกิดปัญหาเช่นเดิม เมื่อนโยบายและโครงการสิ้นสุดลง (Katkraw & Lavankura, 2020) นอกจากนี้ นโยบายแทรกแซงราคายางพาราไม่มีผลต่อตลาดยางพาราไทย อาจกล่าวได้ว่า นโยบายดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพ และยังทำให้สวัสดิการสังคมลดลงอีกด้วย (Sertkaew & Socratyanurak, 2020)

งานวิจัยหลายเรื่อง เช่น Ratikhunuphakorn (2019) Wongpanit (2019) Khompramun & Sriboonruang (2020) ได้เสนอแนะแนวทางในการลดผลกระทบเชิงลบจากปัญหาราคายางพาราทกต่ำในระยะยาว โดยให้เกษตรกรชาวสวนยางเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรที่เหมาะสม เช่น การปลูกพืชร่วมยาง พืชแซมยาง เพื่อเพิ่มช่องทางในการสร้างรายได้และลดความเสี่ยงจากการพึ่งพารายได้จากการจำหน่ายยางพาราเพียงอย่างเดียว อีกทั้งยังทำให้ระบบการผลิตมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และเกษตรกรชาวสวนยางสามารถพึ่งตนเองได้ (Jun-iad et al., 2015) ขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างระหว่างแถวยางพาราสำหรับปลูกพืชร่วมยาง เพื่อเสริมรายได้และใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น ใช้บริโภค ใช้เป็นสมุนไพร ใช้เป็นไม้ใช้สอย เพื่ออนุรักษ์ดินและความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งไม่ผล (บางชนิด) ถือเป็นพืชร่วมยางที่มีศักยภาพในการเจริญเติบโตช่วงระยะเปิดกรีด (Chiarawipa., 2019) อย่างไรก็ตาม ราคายางพาราไม่ผลยังคงมีการผันแปรตามปัจจัยต่าง ๆ เช่น ฤดูกาล ความต้องการของตลาด ซึ่งการดำเนินนโยบายแก้ปัญหาราคายางพาราไม่ผลของหน่วยงานภาครัฐเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และในระยะสั้นเช่นเดียวกับปัญหาราคายางพาราทกต่ำ โดยปัญหาในการดำเนินนโยบายมีสาเหตุมาจาก 1) การไม่มีแผนในระยะยาว 2) กฎระเบียบที่ซับซ้อน ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ และ 3) การไม่มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน (Yamklin et al., 2019)

ทุ่งนุ้ยเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล มีจุดแข็งด้านเศรษฐกิจคือ นอกจากจะเป็นแหล่งผลิตยางพาราแล้วยังเป็นแหล่งผลิตไม้ผลคุณภาพดีอีกด้วย (Thung Nui Sub-district Administrative Organization, 2018) ซึ่งผลการสำรวจเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งนุ้ย เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล และเจ้าหน้าที่การยางแห่งประเทศไทยจังหวัดสตูล เกี่ยวกับบริบทพื้นที่ที่สรุปได้ว่า ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา (2,230 ครัวเรือน) โดยในปี พ.ศ. 2563 มีพื้นที่เปิดกรีดยางพารา 22,510 ไร่ อีกทั้งครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในพื้นที่ยังมีประสบการณ์การทำสวนยางพารามากกว่า 20 ปี และมากกว่าครึ่งทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกไม้ผล เพื่อเสริมรายได้ โดยเฉพาะในช่วงราคายางพาราทกต่ำ ทั้งนี้ ยางพาราและไม้ผลจัดเป็นพืชเศรษฐกิจหลัก ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ (Satun Provincial Office, 2021) รวมถึงผลิตภัณฑ์จังหวัดประมาณร้อยละ 40.00 มาจากภาคการเกษตร (Office of the National Economic and Social Development Council, 2021)

จากข้อเท็จจริงดังที่กล่าวไปข้างต้น จึงมีประเด็นคำถามที่น่าสนใจว่า ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูลมีรูปแบบ และมีปัญหาอะไรบ้าง โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ว่า เพื่อศึกษารูปแบบและปัญหาในระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้กำหนดนโยบายของหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เช่น การยางแห่งประเทศไทย (กยท.) สำนักงานเกษตร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับนำไปใช้ประกอบการวางแผนหรือกำหนดนโยบายที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนทุ่งนุ้ย รวมถึงประยุกต์กับพื้นที่อื่นที่มีบริบท/สภาพแวดล้อมใกล้เคียงกันหรือคล้ายคลึงกัน ตลอดจนหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องดังกล่าว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานกับครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางตามบริบทที่เหมาะสม นอกจากนี้ นักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประกอบการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องได้

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางในชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอกวนกาหลง จังหวัดสตูล กลุ่มตัวอย่างคือเกษตรกรชาวสวนยางที่มีระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 256 ราย (1 ครัวเรือนต่อตัวแทนเกษตรกรชาวสวนยาง 1 ราย) ใน 12 หมู่บ้าน ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบแบ่งชั้นตามจำนวนหมู่บ้าน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านตามสัดส่วนของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยางในหมู่บ้านนั้น ซึ่งแต่ละหมู่บ้านใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยโปรแกรมคอมพิวเตอร์

การรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้างที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน และการทดลองใช้กับเกษตรกรชาวสวนยางที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 รายตามคำแนะนำของ Silpcharu (2012) ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องในแต่ละข้อคำถามมากกว่า 0.60 แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในระดับดี (Ongiem & Vichitvejpaisal, 2018) สำหรับการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อนำมาอธิบายเสริมข้อมูลเชิงปริมาณ มีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนาตามธรรมชาติ รวมถึงการตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัยและด้านข้อมูล (ต่างบุคคล ต่างสถานที่ และต่างเวลา) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏร่วมด้วย และนำเสนอด้วยการพรรณนา

ผลการศึกษาและวิจารณ์

เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (235 ราย (ร้อยละ 91.80)) มีอายุอยู่ในวัยกลางคนและวัยแรงงาน เฉลี่ย 50.99 ปี จบการศึกษาเพียงภาคบังคับคือ ระดับประถมศึกษา (197 ราย (ร้อยละ 76.95)) มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.16 คน ลักษณะครอบครัวของเกษตรกรชาวสวนยางมากกว่าครึ่งเป็นครอบครัวเดี่ยว (182 ราย (ร้อยละ 71.09)) ประกอบด้วยรุ่นพ่อแม่และรุ่นลูก ยิ่งไปกว่านั้น บางครัวเรือนยังมีผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิง ทั้งนี้ ครอบครัวเดี่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในพื้นที่ศึกษา สืบเนื่องมาจากรายจ่ายครัวเรือนที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนที่มีบุตรหลายคน อันเป็นผลมาราคาสินค้าอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวันและค่าครองชีพมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังนั้น เพื่อลดภาระรับผิดชอบดังกล่าว รวมถึงเพื่อความสะดวกในการใช้ชีวิตคู่ บุตรที่แต่งงานหรือสมรสแล้วส่วนใหญ่จึงแยกออกไปสร้างครอบครัวใหม่

เกษตรกรชาวสวนยางมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 289,776.90 บาทต่อปี หรือ 24,148.08 บาทต่อเดือน จำแนกเป็นรายได้จากภาคการเกษตรเฉลี่ย 196,219.44 บาทต่อปี หรือประมาณร้อยละ 70.00 และรายได้จากนอกภาคการเกษตร เช่น ค่าขาย รับจ้าง เฉลี่ย 93,557.46 บาทต่อปี หรือประมาณร้อยละ 30.00 สำหรับค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ย 189,058.92 บาทต่อปี หรือ 15,754.91 บาทต่อเดือน โดยมีค่าใช้จ่ายนอกภาคการเกษตร เช่น ค่าใช้จ่ายในการยังชีพ ค่าการศึกษาบุตร เฉลี่ย 97,714.57 บาทต่อปี ซึ่งสูงกว่าค่าใช้จ่ายในภาคการเกษตร เฉลี่ย 91,344.35 บาทต่อปี สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประชากรในจังหวัดสตูล ซึ่งมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยมากกว่า 20,000 บาทต่อเดือน และค่าใช้จ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยน้อยกว่า 20,000 บาทต่อเดือนในช่วง 5 ปี (พ.ศ. 2558–2562) (National Statistical Office, 2021a; 2021b)

เกษตรกรชาวสวนยางมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 23.95 ไร่ จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) พื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 22.86 ไร่ 2) พื้นที่ไม่ได้ทำการเกษตร ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สำหรับเป็นที่พักอาศัยเฉลี่ย 0.92 ไร่ และ 3) พื้นที่ว่างเปล่าที่ไม่ใช่ประโยชน์ใด ๆ เฉลี่ย 0.17 ไร่ เกษตรกรชาวสวนยางมีประสบการณ์การทำสวนยางพาราและไม้ผลสูง เฉลี่ย 25.54 และ 25.07 ปี ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาต่อในระดับสูง จึงเจริญรอยตามรุ่นพ่อแม่ตั้งแต่วัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เพื่อให้มีรายได้เป็นของตนเองและเพียงพอต่อรายจ่ายในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมทางสังคม ตลอดจนวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ผูกพันกับยางพาราและไม้ผลมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะเกษตรกรชาวสวนยางในหมู่ที่ 3 บ้านห้วยกาหมิง หมู่ที่ 4 บ้านน้ำร้อน และหมู่ที่ 5 โตนปาหนัน เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งมีน้ำไหลผ่านตลอดทั้งปี ทำให้ปริมาณน้ำมีเพียงพอต่อการทำการเกษตร

ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลจำแนกตามชนิดของไม้ผลเป็น 4 รูปแบบ (Table 1) ดังนี้

1. ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 1 ชนิด มีจำนวน 49 ราย (ร้อยละ 19.14) ไม้ผลที่ปลูกมากที่สุดคือ ลองกอง 21 ราย (ร้อยละ 8.20) รองลงมาคือ เงาะ (11 ราย (ร้อยละ 4.30)) มังคุด (9 ราย (ร้อยละ 3.52))ทุเรียน (7 ราย (ร้อยละ 2.73)) และจำปาตะ (1 ราย (ร้อยละ 0.39)) ตามลำดับ เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ปลูกไม้ผลต่างแปลงกับยางพารา โดยปลูกเป็นแถวทั่วทั้งพื้นที่ในแปลงที่เป็นพื้นที่ราบ และปลูกเป็นระยะตามความเหมาะสมในแปลงที่เป็นพื้นที่เนิน สำหรับไม้ผลที่เกษตรกรชาวสวนยางปลูกไว้ในแปลงเดียวกันกับยางพาราคือ ลองกอง โดยปลูกระหว่างแถวของต้นยางพาราแบบสลับฟันปลา ไม่ได้ปลูกทั่วทั้งพื้นที่ เพราะเมื่อพืชทั้งสองเจริญเติบโตขึ้น จะทำให้แสงแดดส่องเข้ามาในสวนน้อยเกินไปและมีร่มเงามาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อ

เจริญเติบโตและคุณภาพของผลผลิต เป็นไปตามที่ Chiarawipa (2019) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่เป็นข้อจำกัดต่อการเจริญเติบโตหรือการมีชีวิตรอดของพืชที่ปลูกในสวนยางพาราคือ การแข่งขันของระบบรากและแสงในสวนยางพารา

2. ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 2 ชนิด มีจำนวน 56 ราย (ร้อยละ 21.88) โดยปลูกลองกองและทุเรียนมากที่สุด 20 ราย (ร้อยละ 7.81) รองลงมาคือ ลองกองและเงาะ (14 ราย (ร้อยละ 5.47)) ลองกองและมังคุด (12 ราย (ร้อยละ 4.69)) เงาะและทุเรียน (10 ราย (ร้อยละ 3.91)) ตามลำดับ เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ปลูกไม้ผลต่างแปลงกับยางพารา ซึ่งมีทั้งปลูกไม้ผลแปลงละ 1 ชนิดและปลูกไม้ผลร่วมกัน 2 ชนิดในแปลงเดียวกัน

3. ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 3 ชนิด จำนวน 66 ราย (ร้อยละ 25.78) โดยปลูกลองกอง เงาะ และทุเรียนมากที่สุด 32 ราย (ร้อยละ 12.50) รองลงมาคือ ลองกอง มังคุด และทุเรียน (19 ราย (ร้อยละ 7.42)) ลองกอง เงาะ และมังคุด (15 ราย (ร้อยละ 5.86)) ตามลำดับ เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ปลูกไม้ผลต่างแปลงกับยางพารา ซึ่งมีทั้งปลูกไม้ผลเป็นแถวแบบคละชนิดกันและไม่เป็นแถวแบบคละชนิดกัน

4. ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 4 ชนิด จำนวน 85 ราย (ร้อยละ 33.20) โดยปลูกลองกอง เงาะ มังคุด และทุเรียนมากที่สุด 46 ราย (ร้อยละ 17.97) รองลงมาคือ ลองกอง มังคุด ทุเรียน และจำปาดะ (21 ราย (ร้อยละ 8.20)) ลองกอง เงาะ ทุเรียน และจำปาดะ (18 ราย (ร้อยละ 7.03)) ตามลำดับ เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ปลูกไม้ผลต่างแปลงกับยางพารา โดยปลูกไม้ผลไม่เป็นแถวแบบคละชนิดกัน สำหรับแปลงปลูกยางพารา ได้ปล่อยให้พืชพรรณระหว่างแถวต้นยางพาราเจริญเติบโตตามธรรมชาติ เพื่อสร้างความหลากหลายทางชีวภาพให้กับสวนยางพารา

Table 1 Patterns of the para-rubber farmers' para-rubber and fruit production system in the study area

Patterns of the para-rubber and fruit production system	Number (Person)	Percentage
1. Para-rubber production system with fruit	49	19.14
1.1 Para-rubber and longkong	21	8.20
1.2 Para-rubber and rambutan	11	4.30
1.3 Para-rubber and mangosteen	9	3.52
1.4 Para-rubber and durian	7	2.73
1.5 Para-rubber and champedak	1	0.39
2. Para-rubber production system with 2 types of fruits	56	21.88
2.1 Para-rubber, longkong	20	7.81
2.2 Para-rubber, longkong, and rambutan	14	5.47
2.3 Para-rubber, longkong, and mangosteen	12	4.69
2.4 Para-rubber, rambutan, and durian	10	3.91
3. Para-rubber production system with 3 types of fruits	66	25.78
3.1 Para-rubber, longkong, rambutan, and durian	32	12.50
3.2 Para-rubber, longkong, mangosteen, and durian	19	7.42
3.3 Para-rubber, longkong, rambutan, and mangosteen	15	5.86
4. Para-rubber production system with 4 types of fruits	85	33.20
4.1 Para-rubber, longkong, rambutan, mangosteen, and durian	46	17.97
4.2 Para-rubber, longkong, mangosteen, durian, and champedak	21	8.20
4.3 Para-rubber, longkong, rambutan, durian, and champedak	18	7.03

ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลสะท้อนให้เห็นถึงการเพิ่มมูลค่าที่ดินจากการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเข้มข้นมากขึ้น ทั้งการปลูกไม้ผลในแปลงเดียวกันกับยางพารา เนื่องจากข้อจำกัดด้านที่ดิน และการปลูกไม้ผลต่างแปลงกับยางพาราเพื่อสะดวกต่อการบริหารจัดการ โดยวัตถุประสงค์หลักของระบบการผลิตดังกล่าวคือ เพื่อเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือนจากการจำหน่ายผลผลิตยางพาราและไม้ผล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบทุนนิยมที่มีการกำหนดชนิดของพืชที่ปลูกตามความต้องการของตลาดเป็นสำคัญ ตลอดจนการพึ่งพาตลาด ทั้งนี้ ทุเรียนและจำปาดะสามารถปลูกเป็นพืชร่วมยางได้ดี แม้ไม้ผลที่ปลูกเป็นพืชร่วมยางจะเจริญเติบโตช้ากว่าและให้ผลผลิตน้อยกว่า เมื่อเทียบกับไม้ผลที่ปลูกต่างแปลงกับยางพารา โดยการปลูกจำปาดะเพียง 1 ต้น

ร่วมกับยางพารา สามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรชาวสวนยางสูงถึง 9,000 บาทต่อปี (Charernjiratragul et al., 2017) ยิ่งไปกว่านั้น จำปาดะยังเป็นไม้ผลที่ได้รับการขึ้นทะเบียนให้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยใช้ชื่อว่า จำปาดะสตูล (Department of Intellectual Property, 2019) ขณะที่เงาะ ลองกอง และมังคุดไม่เหมาะที่จะปลูกเป็นพืชร่วมยาง เนื่องจากให้ผลตอบแทนน้อย (Charernjiratragul et al., 2015)

เกษตรกรชาวสวนยางทุกรายจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบยางสดให้กับพ่อค้าคนกลางตามจุดรับซื้อในพื้นที่ กลุ่มรับซื้อน้ำยางหรือกลุ่มสหกรณ์ เพราะการผลิตน้ำยางสดใช้เวลาน้อยกว่าและไม่ยุ่งยาก เมื่อเทียบกับการผลิตยางแผ่นดิบ ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีเวลาว่างสำหรับพักผ่อนหรือทำกิจกรรมการผลิตทางการเกษตรอื่นได้ โดยมีปริมาณผลผลิตยางพาราเฉลี่ย 142.73 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี สอดคล้องกับที่ Somboonsuke et al. (2015) ได้รายงานไว้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ในแหล่งปลูกยางพาราเดิมจำหน่ายผลผลิตในรูปแบบยางสด เพราะแหล่งรับซื้อน้ำยางสดในพื้นที่มีจำนวนมาก รวมทั้งจำนวนชั่วโมงสำหรับการผลิตและต้นทุนการผลิตน้ำยางสดน้อยกว่ายางแผ่นดิบ (Intraskul et al., 2018) สำหรับไม้ผลส่วนใหญ่จำหน่ายผลสุกยกเว้นทุเรียนจำหน่ายผลแก่ โดยมีทั้งพ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวน เพื่อนำไปจำหน่ายยังตลาดนัดในจังหวัดและต่างจังหวัด (อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา) และเกษตรกรชาวสวนยางนำผลผลิตไปจำหน่ายเองที่ตลาดในชุมชน โดยมีปริมาณผลผลิตลองกอง เงาะ ทุเรียน มังคุด และจำปาดะเฉลี่ย 175.02, 285.31, 285.45, 160.25 และ 224.08 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ตามลำดับ ซึ่งในแต่ละปีไม้ผลจะให้ผลผลิตในปริมาณที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพอากาศ การปฏิบัติของโรคพืช และการบริหารจัดการของครัวเรือนเกษตรกรชาวสวนยาง

เกษตรกรชาวสวนยางเผชิญปัญหาที่สำคัญ 3 ด้าน ดังนี้

1. ปัญหาด้านเศรษฐกิจ

1.1 ราคาผลผลิตตกต่ำ ปัญหาราคายางพาราตกต่ำเป็นปัญหาที่สร้างความเดือดร้อนต่อเกษตรกรชาวสวนยางเป็นอย่างมาก เพราะส่งผลให้รายได้จากการจำหน่ายผลผลิตยางพาราลดลงจนไม่คุ้มค่าต่อการลงทุน และก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในอาชีพ ซึ่ง Wongpanit (2019) ได้กล่าวว่า ปัญหาราคายางพาราตกต่ำเป็นปัญหาที่สำคัญของเศรษฐกิจยางพาราไทย ทว่าเกษตรกรชาวสวนยางทุกรายยังคงยืนยันที่จะทำสวนยางพาราต่อไป เพราะเป็นอาชีพที่ตนเองมีประสบการณ์สูงดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น สอดคล้องกับ Khompramun & Sriboonruang (2020) ที่รายงานไว้ว่า แม้ราคายางพารามีความผันผวน แต่เกษตรกรชาวสวนยางยังคงยึดอาชีพการทำสวนยางพาราเป็นหลัก เนื่องจากเป็นอาชีพที่ทำมานาน รวมทั้งมีความรู้และความชำนาญมากกว่าการปลูกพืชชนิดอื่น สำหรับปัญหาราคาไม้ผลตกต่ำ เป็นผลมาจากในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นระยะเวลาสั้น ๆ ที่สามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ ผลผลิตจะออกสู่ตลาดพร้อมกัน ทำให้ผลผลิตในตลาดมีปริมาณมาก ซึ่งผลผลิตที่เก็บเกี่ยวแล้ว ไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน ต้องรีบจำหน่าย ส่งผลให้รายได้ที่ควรจะได้รับจากการจำหน่ายไม้ผลลดลง

1.2 ต้นทุนการผลิตสูง จากความสัมพันธ์แบบทุนนิยมที่ต้องพึ่งพาปัจจัยภายนอก เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดโรคพืช วัชพืช และศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางที่บริหารจัดการสวนยางพาราและไม้ผลตามความคุ้นชิน ต้องใช้เงินทุนสำหรับการเกษตรสูงขึ้น เพื่อให้ได้ปริมาณผลผลิตใกล้เคียงกับปีที่ผ่านมา ซึ่งโซเฟีย แวะมะ (2561) ได้รายงานไว้ว่า ต้นทุนการผลิตเป็นจุดอ่อนของเกษตรกรชาวสวนยาง และ Intraskul et al. (2018) ได้รายงานไว้ว่า การผลิตยางพารามีต้นทุนประมาณ 60 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้ ปัญหาดังกล่าวมีผลทำให้เกษตรกรชาวสวนยางบางรายปรับลดการใช้ปัจจัยการผลิตลง เช่น เดิมใส่ปุ๋ยเคมี 1 ครั้งต่อปี เปลี่ยนเป็น 2 หรือ 3 ปีต่อครั้ง ส่งผลให้ปริมาณและคุณภาพผลผลิตลดลงไปด้วย ซึ่ง Somboonsuke et al. (2018) ได้รายงานไว้ว่า การใส่ปุ๋ยเคมีไม่เหมาะสมกับช่วงอายุของยางพารา เป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งในการผลิตยางพาราไทย

1.3 เงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการลงทุน ปัญหานี้มีสาเหตุมาจากต้นทุนการผลิตยางพาราสูง ขณะที่ราคายางพาราตกต่ำ และไม่มีเสถียรภาพ ส่งผลให้เกษตรกรชาวสวนยางส่วนหนึ่งมีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย จึงต้องกู้เงิน (51 ราย (ร้อยละ 19.92)) แหล่งเงินกู้ที่สำคัญ ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) กลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ ธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารอาคารสงเคราะห์ วัตถุประสงค์หลักของการกู้คือ เพื่อใช้ลงทุนในการทำเกษตร เช่น ค่าเตรียมพื้นที่ ค่าวัสดุอุปกรณ์สำหรับการผลิตและเก็บเกี่ยวผลผลิต ค่าปุ๋ย ค่าจ้างแรงงาน นอกจากนี้ เกษตรกรชาวสวนยางบางรายกู้เงินเพื่อใช้ลงทุนในการค้าขาย และเพื่อสร้าง/ซ่อมแซมที่พักอาศัย สอดคล้องกับที่ Ratikhunuphakorn (2019) ได้กล่าวว่า เกษตรกรชาวสวนยางที่มีข้อจำกัดด้านเงินทุน จำเป็นต้องกู้เงินเพื่อนำมาใช้จ่ายและเกิดหนี้สินขึ้น รวมทั้ง Intraskul et al. (2017) ตลอดจน Satsue & Phitthayaphinant (2018) ที่กล่าวถึงข้อจำกัดด้านเงินทุนของเกษตรกรชาวสวนยาง นอกจากนี้ Waehamah (2018) ได้รายงานไว้ว่า เงินทุนเป็นจุดอ่อนของเกษตรกรชาวสวนยาง รวมถึง Charutwinyo & Charutwinyo (2018) ได้รายงานไว้ว่า ปัญหาสำคัญของเกษตรกรไทยคือ หนี้สิน อันมีสาเหตุหลักมาจากต้นทุนการผลิตสูงและราคาผลผลิตตกต่ำ

2. ปัญหาด้านการผลิต

2.1 การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง เช่น เกษตรกรชาวสวนยางเปิดกรีดยางพาราขณะที่ต้นยางพารามีขนาดเล็ก กรีดยางพาราไม่ประณีตและถี่เกินไป ใช้สารเคมีเร่งน้ำยางที่ไม่เหมาะสมมาป้ายหน้ายาง ซึ่งล้วนส่งผลเสียต่อต้นยางพารา ทำให้ต้นยางพาราเจริญเติบโตช้ากว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้ เป็นผลมาจากการที่เกษตรกรชาวสวนยางไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบเชิงลบในระยะยาวจากการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง ประกอบกับราคายางพาราที่ยังคงตกต่ำอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกษตรกรชาวสวนยางมีการปรับเปลี่ยนระบบกรีดยางพาราที่มีความถี่มากกว่าระบบกรีดยางพาราที่สถาบันวิจัยยางแนะนำ ทั้งนี้ เกษตรกรชาวสวนยางมีระบบกรีดยางพาราที่หลากหลาย ได้แก่ กรีต 1/3 ลำต้น โดยกรีต 2 วัน เว้น 1 วัน (1/3S 2d/3) กรีต 1/3 ลำต้น โดยกรีต 3 วัน เว้น 1 วัน (1/3S 3d/4) กรีต 1/3 ลำต้น โดยกรีต 4 วัน เว้น 1 วัน (1/3S 4d/5)

แม้พันธุ์ยางพาราที่ปลูก ได้แก่ RRIM 600 RRIT 251 ซึ่งสอดคล้องกับ Somboonsuke et al. (2018) ที่รายงานว่า เกษตรกรชาวสวนยางส่วนใหญ่ในภาคใต้ปลูกยางพาราพันธุ์ RRIM 600 และ RRIT 251 เพราะจัดอยู่ในกลุ่มพันธุ์ยางพาราที่ให้น้ำยางสูง (Rubber Research Institute, 2016) และการใช้ระบบกรีดยางพาราที่มีความถี่สูง จะได้ปริมาณผลผลิตยางพาราสะสมต่อปีสูงจากจำนวนวันกรีดยางพาราที่เพิ่มขึ้น แต่ผลผลิตยางพาราที่ได้รับในแต่ละครั้งค่อนข้างต่ำ รวมทั้งยังทำให้อัตราการเจริญเติบโตของลำต้นลดลง และต้นยางพาราเกิดการเปลือกแห้งได้ง่าย ตลอดจนเปลือกหมดเร็ว และไม่สามารถกรีตซ้ำเปลือกที่ลอกใหม่ได้ ส่งผลให้ต้นยางพารามีอายุการกรีตสั้นลง และต้องโค่นเพื่อปลูกใหม่เร็วขึ้น ซึ่งส่งผลให้รายได้ต่อการปลูกของเกษตรกรชาวสวนยางที่ควรจะได้รับลดลงตามไปด้วย (Makwiji & Somboonsuke, 2020)

2.2 โรคพืช ได้แก่ โรคเปลือกแห้งในต้นยางพารา โรคโคนและรากเน่าในลองกองและทุเรียน โรคราแป้งในทุเรียนและเงาะ ทั้งนี้ โรคเปลือกแห้งหรือหนำยางแห้งมีผลทำให้ปริมาณน้ำยางค่อย ๆ ลดลง และต้นยางพารายืนต้นตาย ขณะที่โรคที่เกิดจากเชื้อราได้สร้างความเสียหายต่อผลผลิต ซึ่งทำให้เกษตรกรชาวสวนยางเกิดความท้อใจที่เห็นผลผลิตร่วงหล่นไปต่อหน้าต่อตา โดยเกษตรกรชาวสวนยางมีการจัดการโรคพืชด้วยสารเคมีเฉลี่ย 1.35 ครั้งต่อปี สอดคล้องกับ Srinounpan & Tongchuay (2009) ที่รายงานว่า โรคเปลือกแห้งเป็นโรคที่พบบ่อยในต้นยางพารา ซึ่งเกิดจากการสะสมในการดูแลรักษา และการใช้ระบบกรีดยางพาราที่ไม่เหมาะสม นอกจากนี้ Rasmepaedy & Srisuwan (2017) ได้รายงานว่า โรคที่พบส่วนใหญ่ในพืชธรรมชาติเป็นโรคที่เกิดจากเชื้อรา เพราะภาคใต้มีฝนตกชุก เช่นเดียวกับ Saifong et al. (2017) ที่รายงานว่า โรคที่เกิดจากเชื้อราเป็นโรคที่พบโดยทั่วไปในสภาพพื้นที่ที่มีฝนตกชุก

2.3 ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ดินเป็นแหล่งให้ธาตุอาหารแก่พืชเพื่อการเจริญเติบโตและให้ผลผลิต แต่ด้วยปัญหาดังกล่าว ทำให้พืชได้รับธาตุอาหารไม่เพียงพอตามที่ต้องการ จึงเจริญเติบโตได้ไม่เต็มที่และลำต้นแคระแกร็น ตลอดจนให้ผลผลิตต่ำกว่าที่ควรจะเป็น สอดคล้องกับที่ Pasane et al. (2019) ได้กล่าวว่า ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ จะส่งผลให้ปริมาณน้ำยางสดที่ได้รับต่ำไปด้วย ทั้งนี้ เพราะเกษตรกรชาวสวนยางมีการใช้ปุ๋ยเคมีมาเป็นระยะเวลานานโดยปราศจากการบำรุงดิน ประกอบกับเกษตรกรชาวสวนยางมีความถี่ในการใส่ปุ๋ยเคมีลดลงดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น โดยมีความถี่ในการใส่ปุ๋ยเคมีเฉลี่ย 1.20 ครั้งต่อปี ในปริมาณเฉลี่ย 41.73 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ทั้งนี้ ความอุดมสมบูรณ์ของดินในพื้นที่ปลูกจะลดลงตามอายุของพืช โดยเฉพาะจากการชะกร่อนของดินและการสูญเสียธาตุอาหารไปกับผลผลิต (Damrongrak, 2012) ประกอบด้วยธาตุอาหารหลัก ได้แก่ โพแทสเซียม ไนโตรเจน และฟอสฟอรัส ธาตุอาหารรอง ได้แก่ แมกนีเซียม แคลเซียม และกำมะถัน (Kangpissadarn, 2007) อย่างไรก็ตาม เกษตรกรชาวสวนยางบางรายมีการใส่ปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยคอก เพื่อปรับปรุงโครงสร้างดินให้ดีขึ้น นอกจากนี้ บางหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ ทำให้สามารถซื้อปุ๋ยชีวภาพได้ในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาด ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิต โดยมีความถี่ในการใส่ปุ๋ยชีวภาพและปุ๋ยคอกเฉลี่ยเท่ากันคือ 1.00 ครั้งต่อปี ในปริมาณเฉลี่ย 46.20 และ 49.32 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี ตามลำดับ

3. ปัญหาด้านสังคม

3.1 แรงงานครัวเรือนมีอายุมาก/สูงอายุ เกษตรกรชาวสวนยางมีแรงงานครัวเรือนเฉลี่ย 3.48 คน แรงงานหลักที่ปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตทางเกษตรคือ แรงงานคู่สามีภรรยา ซึ่งมีทั้งวัยสูงอายุและกำลังก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุ แม้แรงงานเหล่านี้จะมีประสบการณ์การทำงานเกษตรสูงดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น แต่มีข้อจำกัดด้านร่างกายและความคล่องตัวต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร ทำให้ประสิทธิภาพการผลิตทางการเกษตรลดลง ขณะที่บุตรได้เคลื่อนย้ายหรืออพยพไปประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร เช่น รับราชการ ค้าขาย พนักงานบริษัทเอกชน เนื่องจากบุตรมีมุมมองต่อสังคมเกษตรในเชิงลบ อันเกิดจากการรับรู้ภาพการดำรงชีวิตในสังคมเกษตรที่ด้อยความเจริญและตรงกันข้ามกับสังคมเมือง ผ่านประสบการณ์ตรงตั้งแต่วัยเด็ก สอดคล้องกับ Fongmul (2020) ที่รายงานว่า แรงงานที่ทำงานในภาคการเกษตรมีสัดส่วนลดลงและเข้าสู่วัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ขณะที่แรงงานวัยหนุ่มสาวที่มีความรู้ ไม่สนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรหรือสืบทอดอาชีพเกษตรกรจากรุ่นพ่อแม่ เนื่องด้วยอาชีพดังกล่าวไม่มีสวัสดิการและไม่ได้รับการคุ้มครองแรงงาน รายได้น้อยและไม่แน่นอน ตลอดจนเป็นงานที่ต้องใช้แรงงานมาก ส่งผลให้

ปัญหาการขาดแคลนแรงงานจะมีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ซึ่งปัญหาดังกล่าวเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้รุ่นปู่ตายาย ซึ่งเป็นแรงงานผู้สูงอายุที่ยังคุณประโยชน์ เข้ามาปฏิบัติงานในกิจกรรมการผลิตทางการเกษตร เช่น กรีดยางพารา ดูแลรักษาสวนไม้ผล

3.2 กลุ่มไม่เข้มแข็ง เกษตรกรชาวสวนยางมากกว่าครึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม (161 ราย (ร้อยละ 62.89)) ได้แก่ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มรับซื้อน้ำยางสด กลุ่มสหกรณ์กองทุนสวนยางพารา กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์ กลุ่มแปรรูปกล้วยฉาบ กลุ่มแปรรูปกาแฟบ้านโตนป่าหนัน ทั้งนี้ เกษตรกรชาวสวนยางบางรายเป็นสมาชิกมากกว่า 1 กลุ่ม อย่างไรก็ตาม กลุ่มบางประเภท เช่น กลุ่มแม่บ้าน ก่อตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ ไม่ได้เกิดขึ้นจากความต้องการที่แท้จริงหรือกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ประกอบกับสมาชิกกลุ่มมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการและการตลาดไม่เพียงพอ รวมถึงขาดแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้ผลประกอบการไม่ค่อยดีและสมาชิกกลุ่มได้รับเงินปันผลน้อย ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มมีจำนวนลดลงเรื่อย ๆ จนอาจล่มสลายได้ในอนาคต

สรุปผลการศึกษา

จากสถานการณ์ราคายางพาราที่ตกต่ำอย่างต่อเนื่องจนก่อให้เกิดความไม่มั่นคงในอาชีพการทำสวนยางพารา ทำให้การทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกไม้ผลเป็นทางเลือกที่น่าสนใจสำหรับเกษตรกรชาวสวนยางในชุมชนทุ่งนุ้ย อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เกษตรกรชาวสวนยางมีประสบการณ์การทำสวนยางพาราและไม้ผลสูง ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลจำแนกตามชนิดของไม้ผลมี 4 รูปแบบ ได้แก่ ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 1 ชนิด ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 2 ชนิด ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 3 ชนิด ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผล 4 ชนิด ไม้ผลที่ปลูกคือ เงาะ ลองกอง มังคุดทุเรียน และจำปาตะ โดยมีการปลูกในแปลงเดียวกันกับยางพาราและปลูกต่างแปลงกับยางพารา ระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลมีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่ครัวเรือน สำหรับผลผลิตยางพาราจำหน่ายในรูปน้ำยางสดให้กับพ่อค้าคนกลาง ขณะที่ผลผลิตไม้ผลมีทั้งจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางและนำไปจำหน่ายเองที่ตลาดในชุมชน ปัญหาที่สำคัญในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ราคาสินค้าตกต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง เงินทุนไม่เพียงพอสำหรับการลงทุน การปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง โรคพืช ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ แรงงานครัวเรือนมีอายุมาก/สูงอายุ กลุ่มไม่เข้มแข็ง

จากผลการวิจัยดังที่กล่าวไปข้างต้น มีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการผลิตยางพาราและไม้ผลคือ 1) การส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางเพิ่มความหลากหลายของชนิดไม้ผลที่ปลูก เพื่อลดความเสี่ยงด้านรายได้ โดยเลือกชนิดของไม้ผลให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของตลาด 2) การส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางใช้ระบบกรีดยางพาราที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงผลกระทบเชิงลบในอนาคตด้วย 3) การส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีให้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการผลิตและปรับปรุงโครงสร้างของดินให้ดีขึ้น ขณะเดียวกันควรส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ย โดยเน้นการใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นหลัก หรือส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มผลิตปุ๋ยที่มีอยู่แล้วในชุมชน 4) การส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางมีการวิเคราะห์ดิน เพื่อสามารถเลือกใช้ปุ๋ยเคมีได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ในแปลงที่ปลูกยางพาราร่วมกับไม้ผล ควรคำนวณสูตรปุ๋ยและปริมาณที่ใส่ด้วย เนื่องจากยางพาราและไม้ผลต้องการธาตุอาหารที่แตกต่างกัน 5) การส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางใช้สารชีวภัณฑ์และวิธีการทางธรรมชาติแทนสารเคมี เช่น การปลูกพืชคลุมดิน การใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาในการกำจัดเชื้อรา 6) การส่งเสริมให้เกษตรกรชาวสวนยางจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่ายของครัวเรือน เพื่อประเมินสถานะทางการเงินของครัวเรือน

เอกสารอ้างอิง

- Charernjiratragul, S., Satsue, P., & Romyen, A. (2015). Practical knowledge and lessons learned from driving the policy on expanding the area for the rubber-based intercropping systems. *Journal of Social Development*, 17(2), 35–50. (in Thai).
- Charernjiratragul, S., Romyen, A., & Satsue, P. (2017). Development of rubber-based intercropping system in Southern Thailand: Problems and obstacles. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 38(2), 588–599. (in Thai).
- Charutwinyo, P., & Charutwinyo, C. (2018). Farmer's problem and solution model in Thailand. *Journal of Community Development and Life Quality*, 6(1), 153–175. (in Thai).
- Chiarawipa, R. (2019). Rubber-based intercropping system in Southern Thailand: Its constraints and planting patterns on sustainable productivity. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 37(1), 179–189. (in Thai).
- Damrongrak, I. (2012). Influence of rubber plantation on soil fertility and greenhouse gas emission. *Journal of Yala Rajabhat University*, 7(1), 48–60.
- Department of Intellectual Property. (2019). **Registration of Geographical Indication of Satun Champadak**. Retrieved from: <http://www.ipthailand.go.th/images/2284/Sorchor62100123.pdf>. (in Thai).
- Fongmul, S. (2020). Effects of shortage of agricultural workers on food security in Chiang Mai. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 37(1), 118–125. (in Thai).
- Intraskul, S., Somboonsuke, B., & Phitthayaphinant, P. (2017). Thai para-rubber industry: The status and development suggestions towards ASEAN Economic Community. *Humanity and Social Science Journal, Ubon Ratchathani University*, 8(suppl), 80–107. (in Thai).
- Intraskul, S., Somboonsuke, B., Thongtra, N., & Phitthayaphinant, P. (2018). Cost of para-rubber production and selling problems of para-rubber farmers in Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 39(3), 817–828. (in Thai).
- Jun-iad, J., Nilvises, P., Keowarn, B., & Yotakhong, S. (2015). The extension model for self-reliance of para rubber farmers in southern border provinces. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 7(1), 135–145. (in Thai).
- Kangpissadarn, N. (2007). **Effective Use of Fertilizer on Para-rubber Trees after Tapping**. The Agricultural Co-operative Federation of Thailand Printing. (in Thai).
- Katkraw, P., & Lavankura, P. (2020). The rubber development policy making in Thailand. *Rajapark Journal*, 14(32), 12–22. (in Thai).
- Khompramun, C., & Sriboonruang, P. (2020). Factors affecting the decision making of para rubber tree plantation farmers in Khlong Sai Sub-district, Tha Chang District, Surat Thani Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 38(2), 226–234. (in Thai).
- Makwijit, P., & Somboonsuke, B. (2020). Decision making in selection of rubber tapping systems of rubber farmers in Na Thawi District, Songkhla Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 38(4), 571–580. (in Thai).
- National Statistical Office. (2021a). **Average Monthly Income Per Household by Region and Province 2002–2018**. Retrieved from: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>. (in Thai).
- National Statistical Office. (2021b). **Average Monthly Expenditure per Household by Region and Province 2010–2018**. Retrieved from: <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>. (in Thai).
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2021). **Gross Regional and Provincial Product Chain Volume Measures 2019 Edition**. Retrieved from: https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=gross_regional. (in Thai).
- Ongiem, A., & Vichitvejpaisal, P. (2018). Validation of the tests. *Thai Journal Anesthesiology*, 44(1), 36–42. (in Thai).
- Pasane, C., Tawornpruek, S., & Wiriyakitnateekul, W. (2019). Potential and suitability of rubber growing soils in Khon Kaen Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 37(3), 489–497. (in Thai).
- Phitthayaphinant, P., Somboonsuke, B., Eksomtramage, T., & Satsue, P. (2015). Factors determining farmers' choice of oil palm production system in Ao-luek District, Krabi Province. *Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Hat Yai Campus*, 7(1), 126–142. (in Thai).
- Rasmepaedy, N., & Srisuwan, S. (2017). Para rubber intercropping of farmers Phunphin district, Surat Thani Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 35(1), 117–124. (in Thai).
- Ratikhunuphakorn, R. (2019). The role of the Rubber Authority of Thailand for system development. *Humanities and Social Sciences Journal, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 10(2), 259–269. (in Thai).
- Rubber Research Institute, Rubber Authority of Thailand. (2016). **Rubber Variety Recommendations 2016**. A–1 Future. (in Thai).
- Saifong, P., Srisuwan, S., & Niyamangkoon, S. (2017). Farmer's opinion towards para rubber plantation career in Koh Khan sub-district, Cha-uaat district, Nakhon Si Thammarat Province. *King Mongkut's Agricultural Journal*, 35(2), 1–9. (in Thai).
- Satsue, P., & Phitthayaphinant, P. (2018). Factors related to change in quality of life of para-rubber farmers from low para-rubber prices problem in Srinakharin District, Phatthalung Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Mahasarakham University*, 37(3), 71–84. (in Thai).
- Satun Provincial Office. (2021). **Satun Development Plan for 5 Years (2018–2022) Revised Edition**. Retrieved from: http://www.satun.go.th/news_devpro. (in Thai).

- Sertkaew, S., & Sotiyanurak, M. (2020). Changes in social welfare due to the policy of Thai rubber price. **Journal of Agricultural Research and Extension**, 37(1), 106–117. (in Thai).
- Silpcharu, T. (2012). **Research and Statistical Data Analysis with SPSS**. (13 ed.). S.R. Printing. (in Thai).
- Somboonsuke, B., Dhammasaccakarn, W., Cherdchom, P., Longpichai, O., & Phitthayaphinant, P. (2015). Potential, capacity and development of hired labor in smallholding rubber production system: Lesson learned from traditional rubber area, Songkhla Province. **Kasetsart Journal of Social Sciences**, 36(1), 74–87. (in Thai).
- Somboonsuke, B., Kongmanee, C., Thongtrai, N., & Phitthayaphinant, P. (2018). Potential of para-rubber production in Thailand: Production technology management, problems and suggestions for yield improvement. **Kasetsart Journal of Social Sciences**, 39(1), 645–659. (in Thai).
- Sriboonruang, P., Siripipattanakul, S., & Choocharoen, C. (2019). Opinion about life quality of rubber farmers in Bankhai District, Rayong Province. **King Mongkut's Agricultural Journal**, 37(1), 15–22. (in Thai).
- Srinounpan, B., & Tongchuay, C. (2009). The Strategies on professional planting para-rubber trees. **Wichcha Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat Journal**, 28(1), 17–26. (in Thai).
- Tancharoen, S., Treewannakul, P., & Thongdeelert, P. (2018). Adoption on rubber-based intercropping of farmers in Bang Saphan District, Prachuap Khiri Khan Province. **Agricultural Science Journal**, 49(3), 241–250. (in Thai).
- Thung Nui Sub-district Administrative Organization. (2018). **Local Development Plan for 4 Years (2018–2021) Revised Edition**. Retrieved from: http://www.thungnui.go.th/sidemenu_detail.php?menu_id=211. (in Thai).
- Waehamah, S. (2018). An analysis of internal and external environments affecting para rubber farmers in three southern border provinces. **Princess of Naradhiwas University Journal of Humanities and Social Sciences**, 5(2), 96–110. (in Thai).
- Wongpanit, W. (2019). Integrated stability of rubber agriculturists in the area of Sisaket Province. **Sisaket Rajabhat University Journal**, 13(3), 135–144. (in Thai).
- Yamane, T. (1967). **Statistics: An Introductory Analysis**. John Weatherill.
- Yamklin, C., Krivart, K., & Nantapetch, K. (2019). Management of fruit prices decline problem in eastern region. **Journal of Southern Technology**, 12(2), 141–149. (in Thai).